

PRIVREMENI IZVJEŠTAJ
za period od 3. septembra do 22. septembra 2014. godine

26. septembra 2014. godine

I. KRATKI PREGLED

- Dvanaestog oktobra 2014. godine građani Bosne i Hercegovine (BiH) će birati predstavnike vlasti u šest odvojenih izbornih utрка prema složenom ustavnom uređenju zemlje koja se sastoji iz dva entiteta: Federacija BiH (FBiH) i Republika Srpska (RS). Etničke podjele predstavljaju odlučujući faktor u političkom diskursu zemlje.
- Pravni okvir i dalje odražava ograničenja zasnovana na etničkoj pripadnosti, a koja se tiču prava na kandidaturu. Kvote rodne zastupljenosti za kandidatske liste i sastav izborne administracije uvećane su u skladu sa prethodnom preporukom OSCE/ODIHR-a. Nekoliko drugih preporuka još nisu usvojene. Broj glasova potrebnih za izbor kandidata značajno se razlikuje od jedne izborne jedinice do druge, čime se narušava načelo jednakosti u glasanju.
- U skladu sa nedavno usvojenim amandmanima, nadležnosti koje se odnose na utvrđivanje sukoba interesa za izabrane zvaničnike prenesene su sa Centralne izborne komisije (CIK) na parlamentarnu komisiju, i to u sklopu procesa koji je više sagovornika Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR dovelo u pitanje.
- CIK je na čelu izborne administracije na tri nivoa. Dok CIK generalno uživa povjerenje javnosti, neki sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR zabrinuti su zbog potencijalne zloupotrebe izbornog procesa, posebno u pogledu brojanja glasova. Iako su birački odbori (BO) formirani u zakonski predviđenom roku, Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR zaprimila je brojne pritužbe da kandidati trguju pozicijama u biračkim odborima kako bi osigurali zastupljenost u područjima koja su im posebno zanimljiva.
- Za ove izbore registrovano je 3.278.908 birača, uključujući 42.044 osobe registrovane za glasanje putem pošte i 214 onih koji će glasati u diplomatskim predstavništvima. CIK je otkrio preko 600 sumnjivih zahtjeva za glasanje putem pošte i prosljedio ih tužilaštvu radi istrage. Po prvi put, birači u Brčko Distriktu moraju se opredijeliti za državljanstvo jednog od entiteta kako bi mogli glasati.
- CIK je proveo ovjeru kandidata na sveobuhvatan način. Za izbore na državnom i entitetskom nivou ovjerena je 51 politička stranka sa 517 kandidatskih listi koje uključuju 3.524 kandidata i 15 nezavisnih kandidata. Za izbor članova Predsjedništva BiH ovjereno je 17 kandidata, od kojih je samo jedna žena. Za izbor predsjednika i potpredsjednika RS-a ovjereno je 19 kandidata, od kojih su dvije žene.
- Predizborna kampanja je zvanično počela 12. septembra, što je uočljivo širom zemlje. Većina kandidata je usmjerila predizborne programe na pitanja socijalne zaštite i ekonomskog razvoja. Uprkos prethodnim preporukama OSCE/ODIHR, nisu usvojene nove mjere za jačanje transparentnosti u pogledu finansiranja predizborne kampanje ili revizorskih kapaciteta CIK-a.
- Medijsko okruženje u BiH je raznoliko, ali ipak u velikoj mjeri podijeljeno po etničkim linijama. Oslanjanje na prihode od marketinga na prezasićenom tržištu čini medije podložnim političkim pritiscima i može ograničiti njihovu uređivačku nezavisnost. Česte su optužbe o

političkoj pristrasnosti javnih emitera, kao i političkoj naklonjenosti privatnih i štampanih medija.

- Izborna administracija je do danas zaprimila 80 prigovora. Iako zakon predviđa rješavanje izbornih sporova po ekspeditivnoj proceduri, on istovremeno ne podrazumijeva održavanje javnih rasprava o tim slučajevima.

II. UVOD

U skladu sa pozivom Centralne izborne komisije (CIK) Bosne i Hercegovine (BiH) i na temelju preporuka Misije za procjenu potreba koja je trajala od 24. do 27. juna, OSCE/ODIHR je 3. septembra 2014. godine¹ oformio Izbornu posmatračku misiju (IPM). Misiju koju predvodi Cornelia Jonker čini 11 eksperata sa sjedištem u Sarajevu i 20 dugoročno angažiranih posmatrača raspoređenih širom zemlje. Članovi Misije dolaze iz 23 zemlje članice OSCE-a. Od država članica je zatraženo da osiguraju 300 kratkoročno angažiranih posmatrača za potrebe praćenja procesa glasanja, brojanja glasova i izrade zbirnog pregleda rezultata. Dvanaestog oktobra također će se održati izbori za deset kantonalnih skupština u Federaciji BiH. Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR će se baviti njima samo u mjeri u kojoj oni utiču na opće izbore.

III. POZADINA

Država Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta: Federacije BiH (FBiH) i Republike Srpske (RS). Osim entiteta, Brčko Distrikt predstavlja administrativnu jedinicu pod nadzorom Ureda visokog predstavnika. Zbog složenog pravnog okvira koji proizilazi iz jedinstvenog ustavnog uređenja utvrđenog Općim okvirnim mirovnim sporazumom (Dejtonski sporazum) iz 1995. godine neke ovlasti su date državnim institucijama, a većina entitetskim.

U februaru 2014. godine, u Bosni i Hercegovini su izbili veliki socioekonomski protesti zbog visoke stope nezaposlenosti i optužbi za korupciju. U maju, socioekonomska situacija je dodatno pogoršana zbog velikih poplava.

Etnička podijeljenost zemlje se odražava na način na koje izborna tijela glasa. Političke stranke se orijentišu ka svojim etničkim zajednicama: Stranka demokratske akcije (SDA), Stranka za BiH (SBiH), Stranka za bolju budućnost (SBB) i neke druge računaju na podršku Bošnjaka; Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ BiH), Hrvatska demokratska zajednica – 1990 (HDZ-1990) i ostale dominantno hrvatske stranke borit će se za glasove Hrvata; dok glasove Srba priželjkuju Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), Srpska demokratska stranka (SDS) i Partija demokratskog progresa (PDP). Neke političke stranke tvrde da su multietničke, između ostalog Socijaldemokratska partija (SDP) i Demokratska fronta (DF) koju je 2013. godine osnovao hrvatski član Predsjedništva BiH Željko Komšić. Uz mali broj izuzetaka, nisu se pojavile nove političke ličnosti koje bi učestvovala na ovim izborima.

IV. PRAVNI OKVIR

Pitanje izbora je u prvom redu regulisano Ustavom i izbornim zakonom. Njih nadopunjuju Aneks III Dejtonskog sporazuma, Zakon o finansiranju političkih stranaka, Zakon o državljanstvu, Zakon o sukobu interesa, kao i propisi CIK-a. Osim toga, postoje i različiti važeći zakoni na nivou oba entiteta².

¹ Prethodni izvještaji OSCE/ODIHR o BiH dostupni su na stranici <http://www.osce.org/odihr/elections/bih>.

² To su Ustav FBiH i RS, Zakon o finansiranju političkih stranaka u RS, Zakon o političkim strankama u RS, Zakon o finansiranju političkih stranaka Brčko Distrikta i Zakon o političkim organizacijama Brčko Distrikta. FBiH nema zakon o političkim strankama niti zakon o finansiranju političkih stranaka.

Posljednje izmjene izbornog zakona koji je usvojen 2001. godine izvršene su 2014. godine. Najnovije izmjene uključuju neke od preporuka OSCE/ODIHR i tiču se kvote rodne zastupljenosti od 40 posto u izbornoj administraciji i na kandidatskim listama. Ipak, neki nedostaci nisu otklonjeni, uključujući uvođenje efektivnih pravnih lijekova, neusvajanje zakona o političkim strankama, neadekvatne propise o finansiranju predizborne kampanje, kao i odredbe o sprečavanju potencijalne zloupotrebe državnih resursa.

Pravni okvir i dalje nameće ograničenja etničke prirode u vezi sa pravom kandidovanja na izborima i glasanja. Pravo kandidovanja za člana Predsjedništva BiH imaju samo građani koji se izjašnjavaju kao Bošnjaci, Hrvati ili Srbi.³ Pored toga, pravo kandidovanja je ograničeno prebivalištem: Srbi registrovani u FBiH te Bošnjaci i Hrvati registrovani u RS-u ne mogu se kandidovati za člana Predsjedništva. Evropska unija je snažno kritikovala odsustvo „vjerodostojnog napora u provođenju presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci koja se odnosi na diskriminaciju građana na osnovu etničke pripadnosti.“⁴ Biračko pravo je također ograničeno prebivalištem: birači iz RS-a mogu glasati samo za srpskog kandidata za člana Predsjedništva BiH, dok birači iz FBiH mogu glasati samo za bošnjačkog ili hrvatskog kandidata. OSCE/ODIHR je ranije dao preporuke da se ovaj zakon izmijeni kako bi se otklonila oba ograničenja.

Nakon nedavnih izmjena Zakona o sukobu interesa, pravo odlučivanja o sukobu interesa izabranih zvaničnika preneseno je sa CIK-a na novoosnovanu parlamentarnu komisiju.⁵ Neki sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR izrazili su zabrinutost u vezi sa inkluzivnošću procesa donošenja izmjena, kao i neusklađenošću važećeg zakonodavstva i nemogućnošću parlamentarne komisije da ispuni svoje dužnosti na blagovremen i objektivan način.

V. IZBORNI SISTEM

Zbog složenog institucionalnog i izbornog sistema na ovim izborima održat će se šest odvojenih izbornih utrka. Na državnom nivou, svi građani biraju članove Predsjedništva BiH i poslanike u Predstavničkom domu BiH (PD BiH). Pored toga, građani registrovani u FBiH biraju poslanike Predstavničkog doma FBiH (PD FBiH), dok oni registrovani u RS-u biraju predsjednika i potpredsjednika RS-a i poslanike Narodne skupštine RS (NS RS).

Tri člana Predsjedništva se biraju prostom većinom na odvojenim listama u oba entiteta. Predsjednik i potpredsjednik RS-a također se biraju prostom većinom. Kandidat koji dobije najviše glasova postaje predsjednik, dok dva najviše rangirana kandidata iz reda druga dva konstitutivna naroda postaju potpredsjednici.

Poslanici PD BiH i PD FBiH kao i NS RS biraju se preferencijalnim glasovima u višočlanim izbornim jedinicama (VIJ). Za sva tri nivoa, kompenzacijski mandati se dodjeljuju prema zatvorenim stranačkim listama nakon početne raspodjele mandata, kako bi se kompenzirala neadekvatna proporcionalna zastupljenost stranke, koalicije ili kandidatske liste. U slučaju PD FBiH i NS RS, izborni zakon garantuje minimalnu zastupljenost, odnosno četiri mandata za svaki od tri konstitutivna naroda.

³ Ustav prepoznaje Bošnjake, Srbe i Hrvate kao „konstitutivne narode“ na osnovu samoizjašnjavanja. Građani koji se ne žele identifikovati kao pripadnici etničkih grupa mogu se izjasniti kao „ostali“.

⁴ Izvještaj Evropske unije o napretku Bosne i Hercegovine od 16. oktobra 2013. godine dostupan je na: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key-documents/2013/package/brochures/bosnia-and-herzegovina-2013.pdf>. 22. decembra 2009. godine Evropski sud za ljudska prava je donio presudu u kojoj se navodi da je nemogućnost kandidovanja zbog etničke pripadnosti „...neusaglašena sa generalnim načelima Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.“ Vidjeti *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* (ECtHR 2009).

⁵ Zakon o sukobu interesa izmijenjen je 19. novembra 2013. godine. Komisija je osnovana 15. aprila 2014. godine i sastoji se od devet članova: šest poslanika Parlamenta BiH i tri predstavnika Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije. Zakon o sukobu interesa i Zakon o Vijeću ministara sadrže protivrječne odredbe koje je potrebno uskladiti.

Broj glasova potrebnih za izbor kandidata u svakoj VIJ značajno se razlikuje, čime se narušava načelo jednakosti glasa. Ovo se odnosi na izbore za PD-ove u FBiH i NS RS, uprkos nedavnom revidiranju granica VIJ u potonjem slučaju.

VI. IZBORNA ADMINISTRACIJA

Za izbore je nadležan CIK i 142 općinske izborne komisije (OIK).⁶ Za proces glasanja i prebrojavanje glasova zaduženo je 5.546 biračkih odbora (BO), uključujući pet biračkih odbora u diplomatskim predstavništvima u inostranstvu.

CIK snosi potpunu odgovornost za izbore. To obuhvata usvajanje detaljnih propisa o izbornoj proceduri, štampanje glasačkih listića, kao i potvrđivanje i objavljivanje izbornih rezultata. Sedam članova CIK-a imenuje parlament na mandat u trajanju od sedam godina, pri čemu se u obzir uzima etnička struktura zemlje.⁷ CIK se suočio sa kašnjenjem u odabiru kompanije za štampanje izbornih materijala. Međutim, objavljeno je da su glasački listići odštampani i da će biti distribuirani na vrijeme.⁸ CIK generalno uživa povjerenje izbornih aktera i redovno održava sjednice koje su otvorene za akreditovane posmatrače i predstavnike medija.

Općinske izborne komisije (OIK-ovi) nadležne su za osnivanje biračkih odbora i praćenje procesa glasanja i prebrojavanja glasova. Imenuju ih općinske vlasti na period od sedam godina, pri čemu se u obzir uzima etnički sastav općine prema posljednjem popisu stanovništva, kao i iskustvo u radu izborne administracije. Iako većina općinskih izbornih komisija održava sastanke otvorene za javnost, Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR smatra da su neki sastanci neformalni i nenajavljeni, što utiče na transparentnost u njihovom radu.

Svih 5.546 biračkih odbora osnovano je u skladu sa zakonskim rokovima. Općinske izborne komisije imenovala su biračke odbore na temelju nominacije kandidata i sastoje se od od tri do pet članova u zavisnosti od veličine administrativne jedinice. U načelu, svaki kandidat može imenovati jednak broj članova biračkih odbora koji se biraju žrijebom u organizaciji CIK-a. Nakon toga, kandidati dostavljaju nominacije općinskim izbornim komisijama.⁹ Iako se čini da se imenovanja u biračke odbore formalno odvijaju prema zakonu, općinske izborne komisije, političke stranke i građani posmatrači prijavljuju brojne slučajeve trgovanja pozicijama u biračkim odborima od strane kandidata koji žele biti zastupljeni na područjima od njihovog posebnog interesa. Neke općinske izborne komisije izrazile su zabrinutost da u pojedinim biračkim odborima ne postoji dovoljno iskustva i znanja za vođenje izbora u skladu s procedurama. Neki sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR izrazili su zabrinutost da bi procesi poput prebrojavanja glasova mogli biti zloupotrijebljeni.

VII. REGISTRACIJA BIRAČA

Registracija birača je pasivna i temelji se na biračkim spiskovima. Građani stariji od 18 godina imaju pravo glasa, osim ako im to pravo nije oduzeto pravosnažnom sudskom odlukom iz razloga lišavanja

---

⁶ Ovo obuhvata šest gradskih izbornih komisija i Izbornu komisiju Brčko Distrikta.

⁷ u su dva Bošnjaka, dva Hrvata i dva Srbina i jedan iz reda ostalih, na temelju samoizjašnjavanja.

⁸ U junu je Ured za razmatranje žalbi u oblasti javnih nabavki poništio odluku CIK-a da štampanje glasačkih listića povjeri kompaniji *Zrinski d.d.* iz Hrvatske koja je odabrana na tenderu. CIK je dodijelio ugovor drugorangiranom ponuđaču, kompaniji *Atlantik BB* iz Banjaluke. *Zrinski* je podnio žalbu CIK-u i Uredu za razmatranje žalbi u oblasti javnih nabavki. Potonji je saopćio da žalba neće biti razmatrana zbog nepostojanja kvoruma. 17. jula CIK je odlučio da angažira kompaniju *Atlantik* kako ne bi doveo u pitanje blagovremeno štampanje glasačkih listića.

⁹ Ako kandidat ne dostavi nominacije, pozicije u biračkom odboru direktno popunjava OIK.

poslovne sposobnosti ili zbog krivične presude.¹⁰ Na ovim izborima pravo glasa ima 3.278.908 birača.

CIK snosi potpunu odgovornost za vođenje Centralnog biračkog spiska (CBS). Sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR uglavnom su iskazali povjerenje u pogledu tačnosti biračkih spiskova. Birači mogu provjeriti svoj status putem interneta ili telefona ili kontaktirati općinsku izbornu komisiju radi korekcija do zaključivanja Centralnog biračkog spiska 28. avgusta. Glasači sa privremenim boravkom u inostranstvu su do 29. jula mogli podnijeti zahtjev CIK-u za glasanje u inostranstvu putem pošte ili u diplomatskim predstavništvima.¹¹ Osim toga, CIK u Centralni birački spisak unosi i informacije o interno raseljenim osobama (IRO) koje imaju pravo da odaberu da li će glasati u svom privremenom ili predratnom boravištu.¹² Pravo na glasanje pomoću nepotvrđenih glasačkih listića imaju birači sa važećom ličnom kartom kojom potvrđuju prebivalište, oni koji se ne nalaze na biračkom spisku na dan održavanja izbora, kao i birači registrovani za glasanje u inostranstvu koji se zateknu u BiH na dan održavanja izbora.¹³

42.044 birača su registrovana za glasanje u inostranstvu putem pošte, a CIK je odbacio 5.096 zahtjeva zbog raznih grešaka, uključujući nepostojanje dokaza o identitetu i potpisima. CIK je identifikovao potencijalne zloupotrebe, uključujući i zahtjeve podnesene u ime 37 preminulih osoba i 608 slučajeva navodnog lažnog predstavljanja i falsifikovanja zahtjeva. CIK je dobio prijave o četiri različita slučaja u kojim su birači u inostranstvu dobili pakete sa glasačkim listićima za više glasača. CIK je prosljedio informacije o ovim slučajevima tužilaštvu radi istrage.

Birači u Distriktu Brčko morat će po prvi put odabrati entitetsko državljanstvo kako bi mogli glasati. Iako vlasti Brčko Distrikta od januara vode aktivnu informativnu kampanju, samo 45.317 stanovnika Distrikta odabralo je entitetsko državljanstvo prije isteka roka 28. avgusta, zbog čega su 39.974 stanovnika ostala bez entitetskog državljanstva. U slučaju da ova lica dobiju entitetsko državljanstvo do dana održavanja izbora, moći će glasati pomoću nepotvrđenih glasačkih listića.

VIII. OVJERA KANDIDATA

Kandidate nominuju političke stranke i koalicije ili oni na izbore izlaze samostalno. Da bi se vjerili kandidati za izbore, političke stranke i budući nezavisni kandidati CIK-u moraju dostaviti prijavu za potvrdu uz taksu za ovjeru. Bez obzira na veliki broj kandidata koji su ovjereni za ove izbore, neki sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR smatraju da su takse koje su povećane za 40 posto za ove izbore previsoke, posebno za nezavisne kandidate.¹⁴ Pored takse, kandidati koji nisu zastupljeni u sadašnjim imenovanim tijelima za koja su registrovani, moraju prikupljati potpise.¹⁵ Međutim, prikupljanje potpisa za Predsjedništvo BiH je obavezno za sve kandidate.

Da bi političke stranke i kandidati mogli učestvovati na izborima, CIK mora prethodno potvrditi njihovu ispravnost prije ovjere. Proces prijave i potvrđivanja kandidata počeo je 16. maja i okončan

---

¹⁰ Ovo obuhvata lica koja su osuđena ili optužena pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju ili nekim sudom u BiH za teška kršenja humanitarnog prava.

¹¹ Zbog malog broja zahtjeva, glasanje na licu mjesta bit će omogućeno samo za 214 birača u pet ambasada i konzularnih predstavništava u Austriji i Njemačkoj. Ostali birači u inostranstvu morat će glasati putem pošte.

¹² Do isteka roka 27. jula, 20.709 interno raseljenih osoba odlučilo se za glasanje u svojim predratnim boravištima, odnosu u skladu sa rezultatima popisa stanovništva iz 1991. godine.

¹³ Nepotvrđeni glasački listići se ubacuju u posebne glasačke kutije i prebrojavaju se u Glavnom centru za prebrojavanje glasova u Sarajevu, i to nakon što se informacije o biraču i njegovom biračkom pravu provjere pomoću Centralnog biračkog spiska.

¹⁴ Polozi za registraciju za Predsjedništvo BiH i PD BiH iznose 20.000 KM odnosno 14.000 KM za učešće stranaka na izborima za entitetski nivo (1,95583 KM = 1 EUR). Iznos takse je prepolovljen za nezavisne kandidate. Polog se vraća podnosiocu zahtjeva u slučaju da on bude izabran ili ako CIK ospori registraciju.

¹⁵ Političke stranke moraju prikupiti 3000 potpisa za Predsjedništvo BiH i PD BiH, odnosno 2000 potpisa za izbore na entitetskom nivou. Nezavisni kandidati moraju prikupiti pola od ovog iznosa.

je 20. avgusta, pri čemu je bio generalno ocijenjen kao sveobuhvatan. CIK je potvrdio učešće za ukupno 51 političku stranku i 15 nezavisnih kandidata. Učešće nije potvrđeno za četiri stranke zbog nedovoljnog broja potpisa i izostanka pologa, dok se jedna stranka povukla. Nakon okončanja procesa potvrđivanja, političke stranke su formirale 14 koalicija i 517 kandidatskih listi, pri čemu su 3.524 kandidata ovjerena za izbore na državnom i entitetskom nivou. CIK je za izbore za Predsjedništvo BiH ovjerio 17 kandidata, među kojima je samo jedna žena. Za izbor predsjednika i potpredsjednika RS-a ovjereno je 19, kandidata među kojima su dvije žene.

IX. OKRUŽENJE IZBORNE KAMPANJE

Izborna kampanja je zvanično započela 12. septembra i završava se 24 sata prije izbornog dana. Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR je obaviještena o nekoliko slučajeva promotivnih aktivnosti prije zvaničnog početka kampanje.

Od početka zvanične kampanje, većina kandidata je intenzivno angažirana na predizbornim aktivnostima. Izborne poruke se prenose putem plakata, letaka, na skupovima i oglašavanjem u medijima. Većina kandidata je izradila predizborne programe s akcentom na socijalnu zaštitu i ekonomski razvoj. U njima se, također, poziva na promjene, ekonomsku reformu i borbu protiv korupcije. Brojni sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR izrazili su zabrinutost u vezi sa potencijalnim korištenjem nacionalističke i zapaljive retorike tokom kampanje, ali Izborna posmatračke misije OSCE/ODIHR do sada nije zabilježila takvu praksu na skupovima.

Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR je pratila skupove održane u Sarajevu, Mostaru, Tuzli, Brčkom, Travniku, Foči i Bosanskoj Krupi koje su organizirale SDA, SBB, SDP, DF, HDZ BiH, Narodna stranka radom za boljitak, Koalicija Srpska demokratska stranka - Partija ujedinjenih penzionera - Srpska radikalna stranka i Koalicija Demokratski narodni savez - Nova Srpska - Srpska radikalna stranka (Budućnost Srpske). Preidzborni ambijent uglavnom karakterizira odsustvo incidenata. Prema procjenama Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR, na skupovima je u prosjeku prisutno od 300 do 600 osoba, od kojih je 30 do 50 posto žena.

Jedna općinska izborna komisija je poduzela mjere protiv dvije stranke koje su prekršile propise o vođenju predizborne kampanje¹⁶, dok su dva istaknuta kandidata uhapšena na osnovu optužnice koja se ne tiče izbora.¹⁷

X. FINANSIRANJE IZBORNE KAMPANJE

Finansiranje izborne kampanje uređeno je Zakonom o finansiranju političkih stranaka, kao i propisima CIK-a.¹⁸ Kandidati mogu finansirati svoje kampanje sredstvima iz entitetskih budžeta, od članarina i donacijama pojedinaca i pravnih lica.¹⁹ Za svaki izborni nivo kandidat može potrošiti do 0,30 KM po registrovanom biraču. Ne postoji obaveza dostavljanja međuizvještaja o donacijama i

¹⁶ CIK je primio dvije žalbe na odluku OIK Rogatica po kojoj Stranka Napredna Srpska i Koalicija DNS-NS-SRS moraju ukloniti svoje predizborne plakate. CIK još uvijek razmatra ova dva slučaja.

¹⁷ Desetog septembra Mladen Ivanković Lijanović, predsjednik Narodne stranke radom za boljitak i kandidat za PD BiH, uhapšen je zajedno sa Jerkom Ivankovićem Lijanovićem, potpredsjednikom ove stranke, dopremijerom FBiH i ministrom poljoprivrede koji je istovremeno kandidat za PD FBiH, kao i devet drugih osoba po optužbi za utaju poreza. 11. septembra predsjednik ove stranke je pušten na slobodu do početka suđenja. Tokom sastanka sa Izbornom posmatračkom misijom OSCE/ODIHR on je izjavio da ova hapšenja nisu negativno uticala na predizborne aktivnosti stranke.

¹⁸ U svom izvještaju iz 2013. godine Grupa zemalja Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO) navela je da najveći broj njihovih preporuka nije uvažen, uključujući one koje se tiču transparentnosti donacija, identiteta donatora, nadzornog kapaciteta CIK-a, kao i spektra raspoloživih sankcija. Vidjeti: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2013\)16_Bosnia-Herzegovina_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2013)16_Bosnia-Herzegovina_EN.pdf).

¹⁹ Pojedinci mogu donirati do 10.000 KM, a pravna lica do 50.000 KM. Strane donacije, kao i doznačavanje sredstava preko administrativnih tijela, javnih institucija i anonimnih donatora je zabranjeno.

troškovima predizborne kampanje. Odjel za reviziju CIK-a koji nadgleda finansiranje kampanje dobiva dva finansijska izvještaja od svakog političkog subjekta: jedan u trenutku prijave za prethodna tri mjeseca, i drugi u roku od 30 dana nakon zvanične objave rezultata za period nakon prijave. Međutim, ne postoje rokovi za reviziju i objavljivanje ovih izvještaja.²⁰ Pored toga, svi kandidati moraju dostaviti svoje imovinske kartone u roku od 15 dana nakon prijave kandidature. Zbog zaštite privatnosti ličnih podataka CIK više ne objavljuje imovinske kartone kandidata.²¹

XI. MEDIJI

Medijsko okruženje u BiH je raznoliko ali u velikoj mjeri podijeljeno po etničkim linijama. Javni RTV servis BiH sastoji se od jednog emitera na državnom nivou i dva kanala na entitetskom nivou. Pored toga, na državnom ili lokalnom nivou aktivno je preko 40 televizijskih (TV) i 140 radio stanica. Televizija je najvažniji izvor informacija zajedno sa internetom koji je sve rašireniji u zemlji.²²

Izborni zakon i propisi CIK-a sačinjavaju pravni okvir za medijsko pokrivanje predizborne kampanje. Oni se odnose na besplatno (u javnim medijima) ili plaćeno vrijeme emitiranja pod jednakim uslovima za sve kandidate. Elektronski mediji se moraju pridržavati načela balansa, objektivnosti i nepristrasnosti, posebno u informativnom programu. Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) je nadležna za emitere i bavi se pritužbama koje se odnose na izbore i, shodno tome, izriče sankcije u slučaju prekršaja. RAK ne vrši sistematsko praćenje medija već postupa po zaprimljenim prigovorima. Uprkos ranijim preporukama koje je dao OSCE/ODIHR, nisu utvrđeni rokovi za razmatranje pritužbi. CIK je do sada registrovao i uzeo u razmatranje jedan prigovor političke stranke protiv jednog javnog emitera. Vijeće za štampu BiH, samoregulatorno tijelo za štampane medije, rješava žalbe koje se odnose na štampane medije, ali ne posjeduje zakonske ovlasti ili mehanizme njihove provedbe.

Brojni sagovornici Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR izrazili su zabrinutost u vezi sa neobjektivnim izvještavanjem o predizbornoj kampanji u javnim i privatnim medijima zbog uticaja političkih elita na njihove uređivačke politike. Pored toga, oslanjanje na prihode od oglašavanja na prezasićenom tržištu čini medijske kuće podložnim političkom pritisku i može ugroziti njihovu uređivačku nezavisnost.

Prvog septembra Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR je započela sa kvalitativnim i kvantitativnim praćenjem udarnih programskih sadržaja na sedam TV kanala, kao i pet novina.²³

XII. PRIGOVORI I ŽALBE

Samo glasači i politički subjekti – kandidati na izborima imaju pravo da podnose prigovore u vezi sa izborima, pod uslovom da su njihova prava direktno ugrožena. CIK u prvoj instanci razmatra većinu prigovora u vezi sa izborima, a u drugoj instanci žalbe na odluke općinskih izbornih komisija. Sve odluke CIK-a podliježu sudskoj reviziji za koju je nadležno Apelaciono odjeljenje Suda BiH kao najviša instanca. Pritužbe se moraju dostaviti u roku od 24 sata od učinjene povrede, a žalbe u roku

²⁰ Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR je obaviještena da je nakon općih izbora 2010. godine bilo potrebno skoro dvije godine za objavljivanje rezultata revizije koju je proveo CIK.

²¹ Agencija za zaštitu ličnih podataka (Odluka br. 03-1-37-19-369-1/11 od 2. avgusta 2011. godine) i Apelaciono vijeće Suda BiH (Odluka br. S1 3 U 007099 12 Uvp od 4. aprila 2012. godine) su preporučili da se skenirani primjerci imovinskih kartona sa ličnim podacima ne objavljuju na internetu.

²² Prema Globalnom izvještaju o internetu za 2014. godinu, 67,9 posto stanovnika BiH koristi internet. Vidjeti: <http://www.internetociety.org/sites/default/files/Global-Internet-Report-2014-0.pdf>.

²³ Izborna posmatračka misije OSCE/ODIHR prati izbore i njihovu medijsku pokrivenost u udarnim terminima na tri javna TV kanala: BHT1, FTV i RTRS; i četiri privatna kanala: OBN, NTV Hayat, TV1 i BNTV. Pored toga, vrši se praćenje informativnog programa TV Pink BH i FACE TV, kao i novina *Dnevni avaz*, *Dnevni list*, *Glas Srpske*, *Oslobođenje* i *Press RS*.

od 48 sati od dana donošenja odluke u prvoj instanci. Izborne komisije rješavaju prigovore u roku od 48 sati, a sudovi u roku od tri dana. Zakon ne predviđa javne rasprave, ali strane u postupku mogu dostaviti pismene izjave za potrebe vođenja predmeta. Predmet se može proslijediti tužiocu na dalje postupanje ako sadrži elemente krivičnog djela. Tužilaštvo još uvijek rješava predmete koji se tiču izbora održanih 2010. godine.

CIK je uveo sveobuhvatnu internu evidenciju prigovora, međutim, javni pristup evidenciji je ograničen. Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR upoznata je sa oko 80 prigovora i žalbi koje su dostavljene CIK-u i općinskim izbornim komisijama. Od ukupnog broja, 25 prigovora odnosi se na imenovanje biračkih odbora, devet na imenovanje općinskih izbornih komisija, 17 na ovjeravanje političkih stranaka i kandidata, osam na predizbornu kampanju i deset na glasanje putem pošte. Većina prigovora je odbačena. U nekim slučajevima, CIK je odbacio prigovore zbog proceduralnih nepravilnosti jer je utvrđeno da prava žalbene strane nisu direktno ugrožena.²⁴ Apelaciono odjeljenje Suda BiH odbacilo je sve žalbe na odluke CIK-a.²⁵

XIII. GRAĐANSKI I MEĐUNARODNI POSMATRAČI

Zakoni predviđaju praćenje izbornog procesa od strane akreditovanih posmatrača, uključujući kandidate, vanstranačke građanske posmatračke i međunarodne posmatračke. Sedam organizacija osnovalo je koaliciju nazvanu *Pod lupom* radi praćenja predizborne kampanje, rada izbornih komisija i procesa glasanja.²⁶ U julu, koalicija je rasporedila 42 dugoročno angažirana posmatrača i planira dodatni angažman oko 3000 posmatrača koji će pratiti proces glasanja i prebrojavanja glasova na 1.400 biračkih mjesta.

XIV. AKTIVNOSTI OSCE/ODIHR

Izborna posmatračka misija OSCE/ODIHR počela je s radom 3. septembra. Šef Misije sastao se sa predstavnicima Ministarstva vanjskih poslova, CIK-a i drugim visokorangiranim državnim zvaničnicima, predstavnicima međunarodne zajednice i diplomatskog kora. Izborna posmatračka misija je uspostavila kontakt sa političkim strankama i kandidatima, kao i predstavnicima medija, civilnog društva i drugim izbornim akterima.

Parlamentarna skupština OSCE-a (PS OSCE) i Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PSVE) najavili su slanje posmatračke delegacije za potrebe praćenja aktivnosti na sam dan izbora. Predsjedavajući OSCE-a imenovao je Roberta Battellija za specijalnog koordinatora koji vodi kratkoročnu posmatračku misiju OSCE-a za ove izbore.

Engleska verzija ovog izvještaja je jedini zvanični dokument. Nezvanični prevodi su dostupni na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku.

---

²⁴ Zbog proceduralnih nepravilnosti, CIK je bez razmatanja odbacio va prigovora: jedan koji je SNSD podnio protiv PDP-a u vezi sa preuranjenim vođenjem izborne kampanje, i drugi koja se tiče lažnog identiteta kandidata. Nakon toga, CIK je razmotrio oba predmeta po službenoj dužnosti i izrekao novčane kazne.

²⁵ Nema dodatnih informacija o žalbama podnesenim Sudu BiH jer predstavnici ove institucije do danas nisu pristali na sastanak sa Izbornom posmatračkom misijom OSCE/ODIHR.

²⁶ Centar civilnih inicijativa, Omladinska informativna agencija, Infohouse, Centar za građansku saradnju, Perpetuum Mobile Banja Luka, DON Prijedor i Forum građana Tuzle.